

Jak zajišťuji plnění usnesení strany o učebnicích.

FRANTIŠEK BUDSKÝ, ředitel střední školy v Praze II

Usnesení předsednictva ústředního výboru KSČ o učebnicích pro národní a střední školy je dokladem nesmírné péče naší strany o školu. Strana vytýká učebnicím kompromisnost v zásadách marxismu-leninismu, nedostatečné zdůrazňování významu SSSR a zemí lidové demokracie, přemíru drobností, které ztěžují žákům pochopení podstaty učiva, vlažný, nezapalující tón při zpracování učebních textů a pod. Když jsem na naší škole sledoval, jak členové sboru při prázdninovém studiu pochopili toto usnesení, přesvědčil jsem se, že přes všechnu péči, kterou učitelé studiu věnovali, mnohá otázka zůstala nedořešena. Mnozí soudruzi totiž správně poukazovali na nedostatky učebnic, mnozí přišli s podnětnými návrhy, jak učebnice zlepšit, nechápali však dostatečně, že usnesení strany je daleko hlubšího významu, že totiž nejde jen o kritiku učebnic, nýbrž o směrnice k veškeré školní práci. Prázdninové studium beze sporu podstatně pomohlo učitelům pochopit jednotlivé body usnesení strany, moje zkušenost však nasvědčuje tomu, že plánování a instruktáž ke studiu, která měla být provedena koncem minulého školního roku, byla nedostatečná. Toto mně potvrdila diskuse počátkem nového školního roku, kdy někteří učitelé dost dobře nevěděli, jak přistoupit k hodnocení studia, některé dokonce překvapilo, že se toto hodnocení vůbec provádí. Byli soudruzi, kteří předložili pouze výpisky ze studia, aniž připojili připomínky k vlastní školní práci. Jiní soudruzi připojili připomínky k učebnicím, aniž je dostatečně doložili návrhy, jak tyto chyby odstraňovat.

Vcelku však prázdninové studium na naší škole vedlo k organizované přípravě práce v novém školním roce, prohloubilo zájem o sebevzdělání učitele a přineslo mnoho konkrétních připomínek pro školní práci. Prvým usnesením, které vzešlo z našeho hodnocení prázdninového studia, bylo rozhodnutí provést prověrku vědomostí žactva v duchu jednotlivých připomínek usnesení o učebnicích. Výsledky této prověrky nám znovu ukázaly, jak je třeba rozumět slovům strany. Nedostatky, které jsme zjistili, nás přesvědčily, že jejich příčiny je třeba hledat nejen v učebnici, nýbrž ve veškeré práci školy. Dříve než poukáží na některé z našich závěrů, které z prověrky vzešly, chci ukázat na několik zjištěných nedostatků.

Poznali jsme, že dětem není zřejmý rozdíl mezi buržoasní a lidově demokratickou republikou. V práci žáci píší o podružných věcech, někdy frázovitě, ba dokonce jedna žákyně odpovídá: „Rozdíl není moc velký.“ Při výkladu o ústavě se zřejmě postupovalo po staru. Děti znají jednotlivé části ústavy, nechápou však plně jejich smysl a hlavně uniká jim význam ústavy, pokud jde o její funkci nástroje v rukou dělnické třídy. Na otázku, která měla zjistit, zda naše děti plně chá-

pou rozdílu mezi naší a sovětskou ústavou, děti rovněž neodpovídaly dosti přesvědčivě. Většinou odpovídaly, že u nás budujeme socialismus a v SSSR již komunismus. Toto svědčí o správném úsudku dětí, ale přesto se ukazuje, že mnohé z učiva zůstalo pouze na povrchu věci, protože téměř nikdo ze žáků podrobněji rozdílu nevysvětluje. Totéž platí o otázce týkající se povinností a práv našich občanů. Odpovědi se omezují na všeobecný výčet, bez konfrontace s buržoasní skutečností, bez zvláštních připomínek, které by svědčily o plném výchovném využití tohoto tematu. Úkol presidenta republiky s. Klementa Gottwalda je vysvětlován jako úkol kteréhokoliv presidenta kapitalistické republiky. Totéž je možno říci i o odpovědích na otázku týkající se osoby soudruha Klementa Gottwalda, pokud jde o jeho život a dílo. Děti znají data narození, místo a některá podružná fakta. Chybí však pochopení osobnosti Kl. Gottwalda jako předního organizátora dělnické třídy, jako vedoucího činitele při budování a vedení naší strany. Zřejmě byl výklad o s. Gottwaldovi prováděn odtrženě od historie našeho dělnického hnutí, od dějin naší strany. Skutečnost, že děti neznají historii tvoření Národních výborů již v roce 1918, svědčí o tom, že ji pravděpodobně neznají ani vyučující, protože v kladném případě by jistě právě této zkušenosti použili k odhalení lžidemokracie buržoasní republiky. Dětem vůbec chybí základní fakta o jednání naší buržoasie, ať již jde o úlohu legií, o vznik strany, o boj proti maďarské revoluci atd. Ukázalo se dále, že není ani zcela jasno o příčinách a průběhu února 1948. Často děti odpovídaly, že dělníci se vzbouřili a provedli revoluci. To svědčí o nesprávném závěru, který byl při vyučování proveden. Metodicky bylo pravděpodobně postupováno správně, totiž líčením dělnických demonstrací a pod. Avšak závěry, které zůstaly v hlavách dětí, svědčí o chybě, která se stala při vyvozování základních termínů a pouček. Zcela nepovšimnuta zůstala pravděpodobně úloha dr. Beneše v únorových dnech, protože ani jedno dítě se o jeho činnosti nezmiňuje. Na otázku, s kterými státy sousedí naše republika, byly vcelku správné odpovědi, až na to, že děti zřejmě neznají problémy současného Německa. Pouze 6 žáků píše o západním kapitalistickém Německu, o Německé demokratické republice nehovoří nikdo. Zajímavé je dále, že mezi lidově demokratické státy děti vůbec nepočítají Rumunsko. Potvrdilo se, že vcelku neznáma zůstala i otázka Číny a asijských národů vůbec. Pokud jde o výsledky v dějepise, soustřeďují se odpovědi žáků většinou pouze na popis událostí, zřídka kdy jde o hodnocení a vlastní zaujetí stanoviska. Mimo to chybí znalost některých základních fakt, jmenovitě o době husitské a pobělohorské. Ve druhé třídě jsme ověřovali, jaké dějepisné poznatky si děti přinesly z národní školy. Z deseti otázek, které se týkaly husitství, bitvy u Lipan, doby pobělohorské, říše Velkomoravské, problémů feudálního a prvobytně pospolného řádu, počátků dělnického hnutí a bojů dělnické třídy, jsme získali následující výsledky: ze 37 žáků 16 nenapsalo nic o bitvě u Lipan, při tom 12 žáků kromě Husova jména neuvedlo nic o husitské době, 20 žáků neúplně zodpovědělo otázku o době Temna, při čemž mnohde jsou patrné stopy pekařovského či náboženského pojetí, 16 žáků nezná základní fakta o bojích dělnické třídy, 12 žáků vůbec nezodpovědělo

otázku o Velkomoravské říši a pod. Nejlépe byla zodpověděna otázka o nevolnictví, a to 25 žáků. Mnohé je pokaženo i vlivem tak zvané historické literatury (viz legionářská literatura). I ve vyšších ročnících bylo patrné, že děti ne vždy dostatečně chápou materialistické pojetí hlavních historických etap, nejsou přesně rozlišeny pojmy jako poddaní, otroci a otrokáři, otrokářská demokracie a pod.

Jestliže jsem až dosud poukazoval na nedostatky, neznamená to, že by naše děti nepodaly i výsledky kladné. Jde však spíše o to, abychom si na konkrétních příkladech ukázali, jak předsednictvo strany a jeho usnesení v praktickém ověření ukazují na řadu chyb v naší práci, které je však možno odstraňovat jediné tehdy, jestliže jsou na každém pracovišti podobně zjištěny. Prověrka žákovských vědomostí nám ukázala, kolik nového již žáci znají, přesvědčila nás, že jsme v mnohém již dali žákům dobré základy, ačkoliv, jak ukazuje výsledek, ještě daleko větší kus cesty je před námi, máme-li na mysli cíl naší výchovné práce.

Zjištěné nedostatky svědčí především o politických i odborných nedostacích učitelského sboru, ukazují nám, jak hluboko působí vlivy rodiny i vlivy mimoškolní výchovy. (Viz legionářská literatura.) Proto považuji za svůj úkol ředitele přistoupit k plnění směrnic takovým způsobem, že věnuji všechno úsilí především tomu, abych zladil výchovnou činnost školy s rodinnou výchovou i činností mimoškolní, při čemž pochopitelně musím zajistit, aby vedoucím činitelem byla škola. Proto jsme při plánování práce souběžně s úkoly školy plánovali i práce v SRPŠ a v pionýrské organizaci. Těžištěm plánu ovšem zůstala práce ve škole. Sám jsem si jako ředitel školy uložil pracovat podle následujících zásad:

Je třeba soustavně pečovat o politický a odborný růst členů sboru, a to tím způsobem, že se nejprve důkladně seznámím s doradním politickým životem jednotlivých členů sboru, při čemž chci poznat i denní drobné radosti a starosti soudruhů, abych viděl správně celého člověka, abych znal vše, čím žije.

Chci podle plánu soustavně hospitacemi sledovat práci učitelů a pomáhat jim při řešení jejich denních úkolů.

Porady sboru budu organisovat tak, aby každá byla pomocníkem v práci, což znamená, že se v jejich programu musí odrážet hlavní politicko-výchovné úkoly školy.

I chod školy musí být organisován tak, aby bylo plně využito veškerého času určeného na vyučování.

Vyučovací i výchovné úkoly školy budu neustále spojovat s denními úkoly při budování socialismu v naší vlasti i s bojem pracujících celého světa za mír.

Je třeba pečovat o radostné prostředí tvořivé práce pro děti i členy sboru tak, aby se jim škola stala podle velkých slov Komenského dílnou lidčnosti.

Nezbytné administrativní práce musím řídit tak, aby učitelé vykonávali pouze to, co je vskutku nutné k zajištění výukových i výchovných úkolů školy.

Svou prací ve veřejnosti, mezi rodiči i pionýrskými vedoucími musím vytvářet předpoklady k získání co nejširšího kruhu aktivních pomocníků školy.

K vyučujícím i k sobě musím být důsledný, aby se metoda kritiky a sebekritiky i na naší škole stala účinným nástrojem k zlepšení naší práce. Ve své práci se musím stále opírat o pomoc závodní organizace naší strany i o pomoc úseku ROH.

Sebelepší zásady, sebelepší předsevzetí však nestačí k dosažení výsledku, jestliže nejsou denně prováděny a kontrolovány, jestliže k plnění nejsou vedeni všichni, kdož se podílejí na práci školy. Jestliže po uplynutí I. čtvrtletí letošního školního roku hodnotím dosažené výsledky, vidím nejlépe, jak všechna naše opatření, která jsme provedli na základě směrnic strany, se již projevila v mnohých kladných zjevech v naší práci. Mnohé jsme zlepšili, mnohé chyby jsme odstranili, zůstává však stále ještě mnohé k dalšímu řešení. Odstranili jsme hodně z nedostatků, které jsme ve vědomostech žáků zjistili počátkem školního roku. Ve sboru stouplo vědomí odpovědnosti za práci, již daleko větší měrou je možno počítat s kritičností i sebekritičností členů sboru. Máme dnes již ve škole děti, které se svými vědomostmi i morálními vlastnostmi blíží svému velkému vzoru, sovětským pionýrům.

Jsme si však vědomi, že musíme dále soustavně studovat a učit se, že musíme ještě pečlivěji připravovat každou vyučovací hodinu. Pochopili jsme právě na základě usnesení strany, že musíme ještě pečlivěji pracovat podle učebnic, že učebnice se musí stát naším denním pomocníkem a dětem denním rádcem v jejich školní i domácí práci. Nedostatky učebnic je třeba překonávat naší dobrou prací, naším politickým uvědoměním a vzděláním, naším příkladem oddaného bojovníka za věc dělnické třídy.